

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

שיחות מוסר והדרכה בפרשת השבוע
מיסודות על שיעוריו, ספריו, וכתבי תלמידיו

פרשת תולדות תשפ"ד

"ויבז עשו" - ההזדמנות שהוחמצה

מהדורת כנסת ישראל

לזכות רפואה שלימה

חיה מלכה בת-בת-שבע

בתוך שאר חולי ישראל

• פרנס השבוע •

לרפואת

ר' דוד יעקב בן פעשא לאה

לזכות מרדכי וטובה ארמן

ולעילוי נשמת

אליעזר מנחם בן אברהם שמואל
אלטע דבורה בת אשר

חיים שלמה בן דוב בער
גיטל בת מנחם מנדל

ניתן להשיג את החוברת בחינם:

צרו קשר לברור מוקד חלוקה באזור מגוריהם
או לפתיחת מוקד חדש

• עפולה	• אשדוד	• בית שמש	• ירושלים
• רכסים	• טלזסטון	• אלעד	• בני ברק
• תל ציון	• מודיעין	• אשקלון	• מודיעין עלית
	• נתיבות	• אופקים	• ביתר עילית

הצטרפו גם אתם להפצת העלון

תרום 180 ₪ לחודש

וקבל מידי שבוע 50
עלונים להפצה
במשלוח עד הבית

תרום 120 ₪ לחודש

וקבל מידי שבוע 20
עלונים להפצה
במשלוח עד הבית

חינם

פתח נקודת חלוקה
באזור מגוריך

לבירורים והנצחות : 02-9665295

או לקבלת החוברת במייל: ey@torasavignor.org

חוברת מס' 187

הדפסה - דפוס העיר החדשה

תורת אביגדור

פרשת תולדות

”וַיְבֹזַעְשׂוּ” - ההזדמנות שהוחמצה

תוכן

- א' - החטאים שלא נכתבו / 3
- ב' - החטא שכן נכתב / 7
- ג' - הזדמנויות אבודות / 11

א' - החטאים שלא נכתבו

ללמוד את הסיפור

סיפור מכירת הבכורה הוא מאורע מיוחד במינו. אנחנו יודעים שבמקומות אחרים בתורה, לא מסופקים לנו פרטים רבים אודות מקרים שאירעו. חלקים נכבדים מחייהם של גדולי האומה כלל אינם מוזכרים בתורה. לדוגמא, התורה אינה מספרת לנו דבר אודות שבעים וחמש השנים הראשונות לחייו של אברהם אבינו, וכך גם לגבי שמונים שנותיו הראשונות של משה רבינו. ואילו כאן - התורה מאריכה בפרטי פרטיו של סיפור מכירת הבכורה. ניתן להסיק מכך שהתורה מצפה מאיתנו להפיק לקח חשוב מהסיפור הזה, שכן מטרת התורה כאן, כמו בכל אחד מסיפורי התורה, אינה לספר לנו סיפורים מעניינים, כדי ללמד אותנו משהו.

אין בכוחי לגלות את הלימודים הללו. אין לי ספק שיש הרבה מאוד מה לומר בענין זה; אני מניח שאפשר לחבר חיבורים שלמים שיעסקו רק בנושא הזה של מכירת הבכורה. אני איני ראוי למשימה כה גדולה, אבל ברצוני לשוחח אודות פרט אחד מתוך הסיפור הזה, פרט שהוא חיבור בפני עצמו.

קושיית התוספות

נפתח בהקדמה. חז"ל אומרים כי "חמש עברות עבר אותו רשע באותו היום" (בבא בתרא טז, ב) - הגמרא מונה חמש עבירות חמורות, שזיכו לעשו את התואר המפוקפק "עשו הרשע".

אחת העבירות היא "בא על נערה מאורסה". "נערה מאורסה" היא נערה שקיבלה קידושין מאחר, כלומר אשת איש גמורה. העונש על עבירה זו - לנערה ולמי שבא עליה - הוא סקילה. יש כאן אפוא האשמה חמורה ביותר נגד עשו.

אולם התוספות מקשים קושיא על האשמה זו: "ואם תאמר, והלא לא נצטוו בני נח על נערה המאורסה כדאמרינן בפרק ארבע מיתות, בעולת בעל יש להן, נכנסת לחופה ולא נבעלה אין להן?!" קודם מתן תורה, לא היתה כלל מציאות של 'קידושין'. לא היה מושג שהאשה 'נקנית' לאיש על ידי מעשה קידושין, אלא האופן היחיד של נישואין היה כאשר איש ואשה חיו יחד כבעל ואשה, וזה מה שהפך את האשה לאשת איש. ההגדרה של 'נערה המאורסה' היא אשה שלא נעשה בה דבר מלבד מעשה קידושין, ודבר זה היה חסר משמעות לפני מתן תורה. מהי אפוא כוונת חז"ל שעשוי "בא על נערה מאורסה"? זה הרי לא יתכן. זוהי קושיית התוספות.

והנה, אין ספק שבעלי התוספות לא חיפשו דרכים ללמד זכות על עשיו, אבל מה אפשר לעשות? התוספות רוצים להבין פשט בדבריהם של חז"ל, והם יודעים שקודם מתן תורה אין מושג של אירוסין בבן נח. מכח קושיא זו מתרצים התוספות כי "אף על פי שלא נצטוו, מכל מקום מכוער הדבר". פירוש, אכן, קודם מתן תורה לא היה שום תוקף הלכתי למושג 'אירוסין', נמצא ש'אירוסיה' של נערה זו היו לא יותר מאשר הבעת הסכמה להינשא לאדם אחר, ועשיו הלך ונשא אותה. לא היה כאן איסור שחייבים עליו סקילה, אלא 'דבר מכוער'.

לחסל את הצורך

דוגמא נוספת לאחת מאותן חמש עבירות שעליהן עבר עשיו באותו יום היא "הרג את הנפש". עשיו רצח מישהו. אבל את מי הוא רצח? חז"ל מגלים לנו שהוא רצח את נמרוד. נמרוד! נמרוד הוא זה שניסה להשמיד את אברהם אבינו, סבו של עשיו. נמרוד היה רשע אמיתי, והוא המריד את העולם נגד הקב"ה. מצוה גדולה היא להרוג אדם כזה, על זה נאמר "וַיַּעַרְתָּ הָרַע מִקֶּרְבְּךָ". אנחנו מחויבים לבער את הַרְשָׁע מתוכנו.

מה היה קורה אילו מישהו היה מתנקש בחייו של היטלר ימ"ש, ומיד אחר כך מגיע לארה"ב? אין ספק שהוא היה זוכה לתשואות מכל עבר. הוא היה מקבל את 'אות כבוד הנשיא'. אמנם היום ה'אות' הזה לא שווה הרבה, והוא ניתן לכל מיני יצורים שפלים וטרוריסטים, אבל בימים עברו, האות הזה ניתן רק למי שראוי לכך.

המתנקש היה זוכה לקבלת פנים ממלכתית. אלפי אנשים היו יוצאים לרחובות כדי לחגוג את חיסולו של הצורר הנאלח. ה'רוצח' הזה היה זוכה להערכה לא רק בקרב המון העם. אין לי ספק שכל הרבנים וראשי הישיבות היו מכבדים אותו עבור המצוה הגדולה שקיים!

אני זוכר את קבלת הפנים שנערכה לגנרל פרשינג כאשר חזר לארה"ב מצרפת לאחר מלחמת העולם הראשונה. אילו תרועות הוא קיבל - המטירו עליו פרחים, ואפילו לא ידעו מה לעשות בשבילו מרוב ששמחו בו. יתכן והצעירים מבינכם זוכים את אייזנהאואר ששב כגיבור מלחמה לאחר מלחמת העולם השנייה. אנשים ממש 'השתגעו' מרוב שמחה!

אנחנו מאשימים את עשיו בשפיכות דמים, אבל למעשה הוא ראוי למדליית כבוד. בחברה שלנו, עשיו היה זוכה לנסיעה בלימוזינה פתוחה בשרדות ברודווי, בעוד הקהל ממטיר עליו פרחים, ואילו כעת, שמו של עשיו מוכתם בתור אדם ש"הרג את הנפש", כביכול הוא עבר על איזו עבירה.

שופט צדק

ביאור הענין כך הוא: הקב"ה שופט את האדם על פי מניעיו. אילו עשיו היה הורג את נמרוד למען כבוד ה' יתברך, זה היה סיפור אחר, אבל במעשה ההריגה שלו, עשיו גם הרגיש רמה מסוימת של סיפוק, והוא נהנה משפיכות הדמים, ולכן הקב"ה דן אותו כשופך דמים.

אצלנו, מי בכלל היה מדקדק על מניעים של מחסל הצורר? נניח והאיש הזה היה רוצח שפל שהצליח לחדור לגרמניה ולהתנקש בחייו של היטלר, אין ספק שהיינו שוכחים מכל העבר שלו. אז מה אם הוא עשה את המעשה שלו לשם שפיכות דמים? אנחנו היינו מוכנים למחול לו על הכל!

אבל זה רק בגלל שאנחנו לא בוחנים את המניעים שמאחורי המעשים. אולם כאשר מדובר באדם גדול, בבנם של יצחק ורבקה, הקב"ה תובע ממנו הרבה יותר, והוא כן בוחן את מניעיו. אם הוא היה בנם של הורים אחרים, הקב"ה לא היה תובע ממנו מניעים טהורים כל כך. אולם מעשיו, בנם של ענקי עולם, נביאי ה', הקב"ה תובע הרבה יותר, ולכן הקב"ה דרש ממנו דרגה גבוהה מאוד של שלמות. כאשר עשיו נשפט על ידי הקב"ה, הוא נשפט על מחשבותיו, לא על מעשיו. אותן עבירות שעשיו נתבע עליהם, בעינינו לא היו נתפסות כעבירות כלל וכלל.

חטאי המלכים

זהו הביאור גם במה שנאמר על כמה מבין המלכים, "וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינָיו ה'" - בעיני ה' דייקא, לא בעינינו. אנחנו לא היינו רואים את מעשיהם כרעים כלל וכלל, אבל בעיני ה' הם היו רעים. בכל מקום שבו כתוב כך על מלך כלשהו, עלינו להבין שהכוונה

אינה למעשים שהיו נתפסים כרעים בעיני בשר ודם. אלא שממלך שמוֹלך על עם ישראל תובעים הרבה יותר, ונדרשת ממנו שלמות בדרגה הרבה יותר גבוהה, וכלפי המדרגה שנדרשה ממנו, הוא היה רע בעיני ה'. נמצא שהביקורת הזו, "וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי ה'", היא ביקורת מסוג נדיר ביותר. כמובן שזוהי ביקורת שיש לנו בה תפיסה, ואנחנו מסוגלים להבינה, כי אחרת היא לא היתה נכתבת בתנ"ך כלל, אולם עלינו להבין שלא מדובר במעשים שאנחנו היינו רואים כרעים.

מה שאתם שומעים כעת הוא כלל גדול בהבנת התנ"ך. המלכים הללו אינם רעים כפי שהם מצטיירים בעינינו, ובוודאי שכאשר חז"ל מספרים אודות מעשים נוראים שמלכים אלו קיימו בסתר, עלינו להבין שהדברים אינם כפשוטם. כל מה שנכתב אודותם, צריך להיות מובן במישור שונה לחלוטין. הכתוב מגנה אותם רק כפי מה שהיה מצופה מהם להשיג.

כן הוא הדבר כאשר חז"ל אומרים שעשיו בא על נערה מאורסה והרג את הנפש. הגינוי הזה על עשיו נאמר במישור שונה לחלוטין. לא לפי מדרגתנו, אלא לפי מדרגתו של בנם של יצחק ורבקה, ורק ביחס לשלמות שהיתה מצופה ממנו. בדומה לכך, גם שאר העבירות שעבר עשיו באותו יום, שנמנו שם בגמרא בבבא בתרא - כולן צריכות להתפרש באופן דומה.

זה מסביר מדוע 'עבירות' אלו לא נכתבו בפירוש בתורה. אמנם המדרשים מביאים להם רמזים מהפסוקים, אולם הדברים הללו אינם מוזכרים בפסוקים באופן מפורש. הסיבה לכך היא שהתורה לא רצתה לכתוב גינוי כזה שאנשים לא היו יכולים להבין, או שהיו מבינים באופן מוטעה. אמנם חכמינו ז"ל הורשו להציץ אל תוך הנעשה בבית דין של מעלה, ולספר לנו מה נחשב להאשמה שם, אבל כאן בעולם הזה האשמות אלו הן מדי דקות ועדינות עבור רבים, ולכן הן אינן כתובות בתורה.

מילים של מעלה

עם זאת, מבין חמשת העבירות שבהן מואשם עשיו, ישנה אחת שנכתבה בפירוש בתורה. לא רק שהתורה כותבת את זה במפורש, אלא שהיא אף מאריכה ומפרטת אודות עבירה זו - "שט את הבכורה". עבירה זו מפורשת בפסוק "וַיִּבֶז עֶשָׂו אֶת הַבְּכֹרָה". לא יכול להיות יותר מפורש מזה. והסיבה שהתורה כן מספרת לנו אודות עבירה זו היא משום שטמון כאן הלימוד החשוב ביותר עבורנו.

למען האמת, גם בעניינה של עבירה זו, אין זה פשוט כל כך להבין מה היה כל כך גרוע בזה. אז הוא ביזה את הבכורה - אז מה? למעשה, אילו בני אותו דור היו קוראים את תיאור הפרשה, ללא משפט הסיום שלה, הם היו רואים בעשיו איש קדוש, אדם שבורח מן הכבוד. הלא בדומה לכך מצינו אצל יהודה בן טבאי, שכאשר ביקשו למנותו לנשיא, הוא ברח למצרים (ירושלמי חגיגה ב, ב). והדבר נחשב לשבח. אם כן, גם את עשיו היו משבחים על רצונו לברוח מהכבוד.

המילים של עשיו היו יכולות לשמש כסמל עבורנו: "הִנֵּה אֲנֹכִי הוֹלֵךְ לְמוֹת" - אלו מילים שנאמרים על ידי צדיקים. "העולם הזה הוא מקום ארעי. יום אחד אנחנו נעזוב אותו, ואם כן איזו תועלת יש בכבוד בעולם הזה?"

מי שהיה שומע את המילים הללו, היה מעריץ אותם ללא גבול; ואין לי ספק שעשיו העריץ את עצמו עבור כך. אני בטוח שבכל פעם שהוא נזכר במעמד זה, הוא השתבח בעצמו על כך שהוא ויתר על הכבוד שהיה מגיע לו בעולם הזה. עשיו לא אמר את המילים, "וַיִּבֶז עֵשָׂו אֶת הַבְּכֹרָה" - הוא אמר הכל עד למילים אלו, ורק כאשר הקב"ה הקריא למשה רבינו את התורה, הוא ציווה עליו לכתוב את המילים הללו, מכיון שזוהי המסקנה של הסיפור כולו. עשיו ביזה את הבכורה - זוהי שורת המחץ של פרשה זו.

ב' - החטא שכן נכתב

הקסם שבחופש

השאלה אפוא היא, מאי קמשמע לן? מה התכלית של סיפור זה? אנחנו לא כל כך מבינים את שורת המחץ - אז מה אם עשיו ביזה את הבכורה? מה אנחנו אמורים ללמוד מכך? זוהי שאלה חשובה, כי ככל שנבין טוב יותר את מהותו של החטא הזה, כך נוכל לקחת ממנו לימוד מעשי עבורנו.

עלינו להבין שפירושה של הבכורה היא **הזדמנות**; היתה זו הזדמנות לעבוד את ה', משום שבאותם ימים, בכור המשפחה היה זה שעבד את עבודת המזבח. כל משפחה בנתה לעצמה במה שעליה הם עבדו את ה' בהקרבת קרבנות, והבכור היה זה שהוביל את המשפחה בעבודה זו. הוא שימש כמורה דרך, כעין כהן המשפחה בעבודת ה'.

אולם עשיו חשב לעצמו: "למה שאהיה כבול למזבח?" תפקיד כהן המשפחה היה תפקיד בעל דרישות רבות. היה צורך ללמוד את מלאכת הקרבת הקרבנות. מדובר בתהליכים שדורשים זמן כדי ללמוד ולבצע אותם, ועשיו לא היה מעוניין בכך. "אני רוצה להיות אדם חופשי".

הזדמנויות מבוזבזות

אין לי ספק שהיו לעשיו כמה וכמה תירוצים טובים מדוע ויתר על הבכורה. "כך אוכל להסתובב בשדה ולצוד בעלי חיים עבור אבי. זה ממש כיבוד אבי!" "אוכל להתבונן בעצים, בציפורים, ולראות את נפלאות הבורא. זה ממש חובות הלבבות, שער הבחינה!" שערי תירוצים לא ננעלו - בפרט כשמדובר בעבודת ה'. ולכן מכירת

הבכורה לא העיקה על מצפוננו. שיעקב יהיה הבכור - מה יש? העיקר שהעבודה תימשך הלאה, ואני אני אוכל לצאת אל היער ולצוד ציד.

זהו החטא! לבזבז הזדמנויות! הזדמנויות לעבוד את ה'! וגם אם פירוש הדבר הוא שתצטרך להישאר בבית, כי יהיו זקוקים לך לעבודת הקרבנות; לא תוכל לצאת לכל הטיולים שליבך משתוקק לצאת להן, אלא תצטרך להישאר בבית ולעשות משהו עם עצמך. כמובן שלכל טיול יש הצדקה: "מדובר בטיול למפלי הניאגרה - זה נפלאות הבורא!" או "זה לא סתם טיול, זו נסיעה לארץ ישראל!" או מה שזה לא יהיה. אבל אתה מבזבז הזדמנויות. זה התירוץ האמיתי.

הכותל האמיתי

יהודי מחליט לנסוע לארץ ישראל, ומצדיק את הזמן שהוא מבזבז על נסיעה זו, בכך שהוא נוסע לארץ הקודש, ומתכנן להתפלל בכותל המערבי. אתה מוכן להקריב את הלימוד הקבוע מדי ערב, את החברותות, את השיעורים, רק כדי לנסוע ולעמוד במקום שהוא רק זכר לימי תפארתו של עם ישראל? איני מזלזל בכך, אבל זוהי הזדמנות מבוזבזת. לוותר על לימוד התורה כדי לנסוע מארצות הברית לכותל? היתכן?

דע לך שהש"ס שבביתך הוא הכותל האמיתי. הפוך את ארון הספרים עם התלמוד בבלי לכותל שלך. זוהי ההצלחה שלך.

הצלחה בחיים פירושה להעביר את הש"ס אל תוך הראש שלך. עמוד על יד ארון הספרים, והפוך אותו לכותל המערבי הפרטי שלך. כשאתה סוגר את הגמרא בערב, תוכל להניח קוויטלך בין כרכי הגמרא, וכך להתפלל לה'. הש"ס הוא הכל עבורנו! אין בעולם דבר קדוש ואהוב יותר בעיני הש"ס מאשר ד' אמות של הלכה. מאז חורבן בית המקדש, אין בעולמו דבר חשוב יותר מהש"ס ושאר הספרים. אז מה אתה חושב לעצמך? לוותר על לימוד התורה בתמורת נסיעה לארץ ישראל?!

הקולעים שלא חטאו

כשאני נותן דוגמאות מעין אלו, אנשים רואים בי אדם קיצוני, אבל מבט זה נובע מהעובדה שאיננו מעריכים נכונה עד כמה חמור החטא הזה של ויתור על הזדמנויות. בכדי להבין את גודל האשמה שבדבר, ועד כמה זוהי עבירה חמורה, עלינו להקדים ולהבין מהו פירושה של המילה 'חטא'.

אנחנו מרבים להזכיר את המילה הזו בתפילה - "סלח לנו אבינו כי חטאנו", ועוד, ואם כן ראוי לנו לחקור ולתור אחר משמעותה האמיתית של המילה. אני יודע שרובם חושבים שהם יודעים את התשובה, אבל הם טועים. הסכיתו ושמעו, כי כעת אתם עומדים לשמוע חידוש. משמעות המילה 'חטא' אינה כפי שסברנו עד כה - לקום ולעבור עבירה. הפירוש של המילה 'חטא' אינו 'עבירה', אלא 'חוסר עשייה'. זו

המשמעות האמיתית של 'חטא'. התרגום של 'חטאנו' אינו 'עברנו עבירות' אלא 'החסרנו עשייה, בזזנו הזדמנויות'.

כך מבואר מהפסוק בספר שופטים (כ, טז), המתאר את קולעי המקלעים של שבט בנימין כמי ש"קָלַע בְּאֶבֶן אֶל הַשַּׁעֲרָה וְלֹא יִחָטָא". זו היתה מומחיותם - לקלוע בדיוק אל המטרה, מבלי להחטיא. מבואר מכאן ששורש המילה "חטא" אינו קשור לעבירה ועוון, אלא ל"החטאה" של המטרה.

הירוש שלא חטא

דוגמא נוספת לכך מוצאים אנו בדבריה של בת שבע, שבאה אל דוד המלך וקבלה בפניו על כך שהוא הבטיח ששלמה בנה ימלוך תחתיו, והנה קם אדוניהו בן חגית ומכריז על עצמו כמלך העיתידי, "וְהָיָה כְּשֶׁכַּב אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ עִם אֲבֹתָיו וְהָיִיתִי אֲנִי וּבְנֵי שְׁלֹמֹה חֲטָאִים" (מלכים א' א, כא).

מהי משמעותה של המילה "חטאים"? האם זה קשור לעבירה ועוון? לא ולא. "חטאים" פירושו "המפסידים". "אם לא תטפל בעובדה שאדוניהו מתעתד למלוך, הרי שאני ושלמה בני נפסיד את ההזדמנות למלוך. אנחנו נהיה ה'חטאים' - המפסידים".

אז הנה, גילינו את משמעותה המקורית של המילה 'חטא'. זהו מושג חדש עבורנו, אבל זו האמת: 'חטא' פירושו להפסיד. לא לעשות רע, אלא להפסיד הזדמנות לעשות ולהשיג טוב.

הנהג שלא חטא

אני תמיד ממשיל את אותו משל, אבל אחזור עליו שוב, בפעם העשירית. הִיָּה בעל משאית ששכר נהג כדי לנסוע מניו יורק ללוס אנג'לס, ולהביא משם סחורה בחזרה אל ניו יורק. הנהג נסע בכבישים במשך מספר שבועות, וכשחזר סוף סוף, שאל אותו המעסיק: "נו, איך היה?"

"מצוין! הנסיעה עברה בשלום. זו היתה נסיעה חלק לגמרי". היתה תגובתו של הנהג. "לא היו שום תאונות דרכים, ולא קיבלתי אפילו דו"ח אחד. לא היו פנצ'רים, כלום! נסיעה ממש נפלאה".

"ומה עם הסחורה שהיית אמור להביא? הבאת אותה?" שואל בעל הבית.

"אה, שכחתי להביא אותה", עונה הנהג.

"אוי וי! מה היתה שווה עבורי כל הנסיעה? שלחתי אותך ללוס אנג'לס רק כדי להימנע מתאונות דרכים ומקבלת דוחו"ת?"

כך אומר ה': "האם שלחתי אותך לעולם רק כדי לא לעבור עבירות?" בוודאי שחייבים להימנע מעבירות. כשנוהגים על משאית, בהחלט צריך להיזהר לא לפגוע

ולא להיפגע. אולם אם חוזרים לבוס בידיים ריקות, ללא שום הישגים, רק עם העובדה שלא היו שום בעיות, אזי הנסיעה כולה היתה לריק. זה מה שאומר השי"ת: "היכן היא הסחורה שהיית אמור להביא אתך? 'לְהָשִׁיב אִמָּרִים אָמַת לְשִׁלְחִיךָ' (משלי כב, כא)! כל המצוות, כל ההישגים - היכן הם?" ברור שמי שלא ינהג בזהירות במשאית ויגרום לתאונות דרכים, גם לא יוכל להביא אתו שום סחורה, אולם לא באנו לעולם הזה רק כדי להימנע מתאונות.

העולם הבא

ומדוע? כי אדם שעובר עבירות, הגרוע ביותר שיקרה לו זה שהוא ייכנס לגיהנום. כמובן שגיהנום הוא מקום בכלל לא נעים, לא מדובר באתר נופש; אבל בדרך כלל, כל עוד מדובר ביהודי מאמין, יהודי שמאמין בקב"ה ובתורה מן השמים, אזי הגיהנום יזכך אותו מכל העבירות שעבר. אכן, זה תהליך כואב מאוד. משתמשים שם בכל מיני חומרי חיטוי וניקוי שכלל אינם נעימים, אבל בסופו של תהליך, הנשמה יוצאת כשהיא מזוככת וטהורה מכל חטא.

"משפט רשעים בגיהנום שנים עשר חודש" (עדות ב, י). לאחר פרק זמן זה, האדם יוצא מהגיהנום כשהוא טהור ונקי, והוא מוכן לאושר הגדול של העולם הבא, להתענג מהמצוות שקיים וההישגים שהשיג. שכר המצוות אינו מוגבל לשנים עשר חודש. המצוות, התורה, ותיקון המידות, מקנים לאדם שכר לנצח נצחים. על עבירות יש עונשים, עונשים נוראים ואיומים, אולם לעונשים אלו יש קץ ותכלית, ובבוא העת העונש מסתיים והאדם נכנס לחיי האושר בגן עדן, ששם יזכה לשכר לנצח נצחים.

הזדמנויות אבודות

הבה נתאר לעצמנו כעת מה יקרה אם האדם מגיע לגן עדן, והוא מגלה שהיו הזדמנויות כל כך רבות שהוא הפסיד. "אי, אני נזכר כעת במכתב ששלח אלי יהודי תלמיד חכם מירושלים, יהודי צדיק שיושב ולומד יומם ולילה, שעמד לפני נישואי בתו העשירית. השלכתי את המכתב הישר אל פח האשפה. הפסדתי. חטאתי."

או: "אני זוכר שכששמעתי שהרב מוסר שיעור תורה בבית הכנסת מדי ערב, שכנעתי את עצמי שאני מדי עסוק בשביל זה". זה דבר נורא ואיום! לימוד תורה הוא אחד הדרכים הגדולים ביותר לנצל את החיים בעולם הזה.

האם אתם מעלים בדעתכם את גודל המעלה של לימוד שורה אחת של גמרא? ללימוד שורה אחת, ולדעת אותה היטב! אתה אומר את המילים של חז"ל הקדושים, האנשים הגדולים ביותר שבאו אחר הנביאים. אתה אומר את המילים, אתה יכול לחזור עליהם, ולפעמים אתה אפילו מבין פחות או יותר את הענין כולו! ואם למדת שתי שורות, שלוש שורות, או ווה! למדת דף שלם? אתה מיליונר!

לקנות את המסכת

אם תלמד עמוד אחד של גמרא, ותחזור עליו שוב ושוב עד שתדע אותו כמו 'אשרי', גם אם אינך מבין היטב את הפשט, אתה רק מתרגם פחות או יותר את המילים ויודע לחזור עליהם כמו 'אשרי', זהו הישג גדול. יהודים לומדים דף גמרא חדש בכל יום, והדפים הישנים נמחקים עד מהרה מזכרונם. אך לא זוהי הדרך ללמוד. לא כך מנצלים את הזדמנויות החיים. צריך לשבת ולחזור על אותו עמוד ארבע פעמים. ומי שירצה לעשות מעבר לזה, יחזור על השקלא וטריא בעל פה - לא מילה במילה - אלא לחזור על מהלך דברי הגמרא במילים שלך.

אם יש לך חמש דקות ללמוד, שתי דקות ללמוד - זוהי הזדמנות נהדרת! שתי דקות של לימוד התורה! לעולם לא תוכל להשלים את שתי הדקות הללו! גם אם תלמד במשך שעות, ימים ושבועות, אבל אותן חמש דקות אבדו לך. זהו חטא! הפסדת את ההזדמנות!

ובגן עדן, אתה תבכה בכי תמרורים: "למה לא ניצלתי את חמש הדקות הללו?" אולם שום תשובה ושום גיהנם לא יעזרו. תשובה וגיהנם אינם יכולים להשיג הישגים עבור האדם. הם יכולים לטהר ולזכך אותו מהעוון של חוסר ההשגה, אולם הם לא יוכלו למלאות את ההישגים שחיסר וביזה. הוא הפסיד אותם, והוא לא יוכל להשיב אותם לעולם.

ג' - הזדמנויות אבודות

ויבז את ההזדמנות

זה מה שאנחנו לומדים מעשיו. עשיו חטא בחטא הגדול ביותר שיכול האדם לחטוא, החטא הטראגי ביותר בחייו. "וַיִּקֶם וַיִּלֶךְ וַיִּבֶז עֵשָׂו אֶת הַבְּכֹרָה". מה הפירוש שהוא ביזה את הבכורה? במילה אחת, הפירוש הוא שהוא ביזה את ההזדמנות. זה היה חטאו הגדול. הוא השליך את ההזדמנות הגדולה של ניצול חייו להגיע להישגים בעבודת ה'.

יעקב, מאידך, חי עבור מטרה - להשיג שלמות, ולנצל כל הזדמנות שנקרית בדרכו. זו היתה השקפתו. "יעקב!" הוא אמר לעצמו תמיד. "יש כל כך הרבה מה להשיג בחיים!"

כמובן שבלתי אפשרי עבורנו לעמוד על כל מה שיעקב השיג כתוצאה מהשקפה זו, ההשקפה שהחיים הם רצף יקר ערך של הזדמנויות להשגת השלמות. אין לנו את היכולת להבין ולהסביר את היקף ההישגים האדירים של יעקב אבינו. הדבר דומה

לנמלה המנסה לאמוד את גובהו של בן אדם. אני לא מנסה אפילו לעשות זאת. אני בכלל לא מסוגל לכך.

אולם חז"ל, הם כן היו מסוגלים, והם תיארו לנו את אחד ההישגים של יעקב. יעקב ניצל את ההזדמנות שניתנה לו להקים משפחה, ליצור אומה. זוהי הזדמנות שלא היתה לא לאברהם ולא ליצחק.

הזדמנות משפחתית

הגמרא (סנהדרין יט, ב) מביאה פסוק המדבר אודות יעקב אבינו: "כֹּה אָמַר ה' אֶל בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם" (ישעיה כט, כב), ושואלת הגמרא: "וכי היכן מצינו ביעקב שפדאו לאברהם? אמר רב יהודה, שפדאו מצער גידול בנים".

במשך כמעט מאה שנה, אברהם אבינו היה פטור מגידול ילדים. מדוע זה היה כך? אל תחשבו שזה היה במקרה, שהיתה כאן טרגדיה מצערת. הסיבה לכך היתה שהקב"ה רצה שזמנו של אברהם יהיה פנוי לחשיבה. זו היתה ההזדמנות המיוחדת של אברהם - לא לגדל ילדים אלא לגדל את עצמו.

שימו לב כעת. לשם מה אנחנו בכלל זקוקים לילדים? האם אנחנו ילדות קטנות שזקוקות לבובות משחק? זה בלתי הגיוני בעליל, וזה גם אנוכי. בשביל זה נועדו ילדים - כדי לספק לנו תעסוקה וסיפוק?

התשובה היא, שהילדים ניתנו לנו על ידי השי"ת בתור הזדמנות ואחריות - אנחנו מגדלים את עם ה'. ואין לנו כל זכות להישמט מחוב זה. כל אדם צריך להינשא בגיל צעיר ולהוליד כמה שיותר ילדים, ובכך לקיים את מצוות "פרו ורבו". זוהי חובה גמורה.

היו משתגעים

הילדים נולדים, ואתם מתחילים להשתגע משני ילדים, אז אם כבר - תשתגעו מעשרה. זוהי טעות גדולה שיש נשים שטועות בה. הן חושבות שאם לא יולדו להן ילדים נוספים, הם לא ישתגעו. זו טעות. אני ראיתי נשים שטענו שהן משתגעות מתינוק אחד או שנים. אז שכבר ישתגעו מעשר.

אולם מה קורה למי שלא חננו השי"ת בילדים. כמה נואלו אלו שמבזבזים את חייהם בצער ועצבות. אין ספק שזה עצוב מאוד, אולם אם זה מה שה' נתן לכם, אל תיתנו לעצבות להשתלט עליכם. להיפך, עליכם לנשום לרווחה, ולהודות לה' על כך שכעת זמנכם פנוי לעשות דברים גדולים בחייכם. כך כותב החובות הלבבות. שמעתם דבר כזה?! עליכם להודות לו על כך שהוא פטר אתכם מהחובה לגדל ילדים.

אשה יכולה להגיע לדברים גדולים ביותר, אם עול גידול ילדים אינו רובץ על כתפיה. לכמה נשים יש זמן ללמוד את ספר הכוזרי או את החובות הלבבות? אפשר

גם ללמוד את התרגום לאנגלית. האם אתן מעלות על דעתכן איזה שינוי עצום יחול בכך אם תלמדו מסילת ישרים עשר פעמים? האם אתן מבינות את המשמעות של ללמוד חומש, משלי וקהלת? זוהי חוויה משנה חיים! אין ספק שאשה שתנהג כן, תהפוך לאשה אחרת.

הזדמנויות מגוונות

אמהות למשפחות ברוכות ילדים - תבוא עליהן הברכה על המטלות הרבות שהן עושות! הקב"ה בוודאי ישלם להן שכר גדול ועצום, שהרי הן עוסקות בדבר החשוב ביותר בבריאה! אולם החובות הלבבות מלמד אותנו שאם הקב"ה שחרר אותך מחובת גידול הילדים, את יכולה להספיק ולהשיג דברים שאשה שיש לה ילדים אינה מסוגלת לעשות.

אם תבזביז את חיין באבל על מצבך, זה מראה שאינך מבינה את תכלית החיים. תכלית החיים היא לעבוד את ה'. כיצד עובדים אותו? בצורה שהוא דורש ממך. אם הוא הביא לפתחך ילדים, הרי שזה מה שנדרש ממך. ואם לא, אז הוא דורש דברים אחרים. החיים מלאים בדרישות ומשימות, ואף פעם אין זמן מיותר.

המבט החשוב ביותר הוא לא לבוז לשום הזדמנות שנקרית בדרכנו, בין אם מדובר בגידול ילדים, גידול ילדיהם של אחרים, גיוס כספים כדי לסייע לאחרים בגידול ילדיהם, או בגידול הדעת לגבהים של עבודת ה', על ידי יצירת דעת מלאה בדעות וערכי התורה.

ליצור דעת

זה מה שעשה אברהם אבינו. הוא חשב לעומק ופיתח את יסודות התורה, ויצר את שכל התורה שהיווה את היסוד לדרכו והשקפתו של עם התורה. יעקב אבינו פדה את אברהם מלגדל את האומה הזו, וכך היה לו פנאי להתבונן ביד ה' המתגלה בטבע הבריאה. הוא ראה את נפלאות הבריאה, ובחן את התכנית והמטרה של כל פרט בבריאה, והתבונן בחסדו וטובו של הבורא יתברך, כיצד עושה הכל מתוך מטרה להיטיב לאנושות. אברהם ניצל את ההזדמנות שניתנה לו, וכך הגיע לגבהים עצומים של הכרה בבורא יתברך כמקור החסד.

ויצחק אבינו הוסיף לזה. המדרש אומר שיצחק הוסיף עוד יותר מאברהם אבינו. הדבר דומה ל"ננס על גבי ענק". אברהם היה הענק, אולם כאשר הננס יושב על כתפי הענק, הוא יותר גבוה ממנו. נמצא שיצחק קנה יותר ידע ברעיונות הגדולים הללו, מאשר אברהם אבינו. עלינו להבין שאברהם ויצחק גדלו להיות ענקים בעבודת ה'.

ואז הגיע יעקב שירש את כל זה מאבותיו. הוא ירש את כל ההשקפה, כל התורה, כל החכמה שאברהם אבינו חידש, וכעת אמר לו הקב"ה: "הואיל ושני אבותיך גילו

את כל סודות החיים ואתה עומד על כתפיהם, וכבר יש באמתחתך את יסודות האמת של החיים, כעת משימתך היא לגדל ילדים. קח את כל התורה הזו, וצור ממנה אומה!"

גידול ילדים

וכך אכן עשה יעקב - הוא החל לעסוק בבניית משפחה. ואיזו משפחה! אל תטענו: "ליעקב היו רק שנים עשר בנים ובת אחת. לעשיו גם כן היו ילדים רבים". אבל יש הבדל גדול ביניהם. אמנם לעשיו היו ילדים, אבל הוא לא גידל אותם. הם גדלו מעצמם, כפי שגדלים שיחי בר. יתכן והוא לימד אותם כמה דברים, אין לדעת, אבל הוא ביזה את ההזדמנות שניתנה לו, וכעת כבר היה מאוחר מדי.

יעקב, מצד שני, חטף את ההזדמנות. יעקב גידל אומה, ולכן כל פרט ופרט היה חשוב, והוא השקיע את כל כולו בחינוך ילדיו. כשאני אומר 'יעקב', כוונתי כמונח לבית יעקב, וכפי שאומר הפסוק. גם האמהות, רחל ולאה, השקיעו לא פחות בחינוך ילדיהן.

איש ואשה שזוכים לילדים, ומקדישים את חייהם לחינוכם, זהו הישג אדיר ביותר. וכל אחד מילדיהם יהיה יום אחד סבא למשפחה גדולה. חישיבו על מה שיקרה בעתיד: אם תגדלו ילד בדרך הנכונה, הוא יהיה עובד ה', והוא ילמד את ילדיו ללכת בדרך ה'. הם ימשיכו הלאה לדורות הבאים את המסורת שקיבלנו מהקדמונים.

ולכן, אמא שמגדלת ילדים, מאכילה אותם, ומתמודדת עם כל מיני אתגרים, מחלות, ולפעמים גם קשיים נוספים, וממשיכה לגדל אותם, לא כגויים אלא כבני עם ה' - איזו זכות אדירה יש לה! זהו הישג גדול מאין כמותו. אין דבר יותר טוב מזה!

יותר מהראש ישיבה

כיום יש בחורות שמחליטות החלטה אווילית ביותר - לוותר על הקריירה של אם בישראל. "אני אתגורר במנהטן. תהיה לי דירה משלי. אעבוד במשרד, ואהיה אישיות חשובה מצד עצמי".

רחמנות עליהן. מה את משיגה בזה? בסוף ימיך תיזכרי בחיך ותגלי שהיית לא יותר מבורג קטן במכונת התעשייה. בזבזת לגמרי את חיך. היכן הם כל הילדים שיכולת ללדת? ילדים, נכדים ונינים. חישבי על כל המשפחות שהיו יוצאות ממך, שהיו מתקיימות בזכותך. יכולת לגדל אותם לשם שמים. היית חיה חיים של עשייה בעבודת ה'. אבל במקום זאת, בזת להזדמנות להרבות חיילים בכלל ישראל, לחזק אותנו להעצים את השראת השכינה בקרבנו.

זהו חטאו של עשיו - הוא בז הזדמנויות. אם את אשה - אל תבוזי לזכות הברוכה והמופלאה שניתנה לך. אל תתני לאף אחד לשכנע אותך שיש דרך אחרת שטובה לא פחות מזכות זו, ושכמשרד במנהטן תמצאי דברים טובים וגדולים יותר. זה שקר

וכזב! אין בעולם דבר טוב כמו להיות אמה יהודיה. אין עיסוק מרומם יותר מאשר לגדל משפחה ברוכה של יהודים שומרי תורה ומצוות!

אשה העוסקת בגידול ילדים צריכה לדעת שהיא חיה ועוסקת בצורה של עבודת ה' המובחרת עוד יותר מזו של ראש ישיבה. היא בונה את בני התורה. היא מולידה, מאכילה, ומגדלת אותם.

זכות הבכורה שלך

זהו הלימוד הגדול של "וַיִּבֶזְזֵךְ אֶת הַבְּכֹרָה". זה היה החטא הגדול של עשיו! הוא הרג את נמרוד? בסדר, זה לא נורא כל כך. הוא שכנע נערה שכבר נתנה את מילתה לאיש אחר? בסדר, זה אמנם מעשה מכוער, אבל זו לא העבירה החמורה ביותר. אבל לוותר על הזדמנות?! לבוז להזדמנות לעבוד את ה'? אין דבר גרוע יותר מכך!

התורה מזהירה אותנו: אל תתנו לאף אחד - כולל לעצמכם - לעשוק מכם את זכות הבכורה. נולדת יהודי? ה' קורא לך "בְּנֵי בְכָרֵי יִשְׂרָאֵל"! שאף אחד לא יספר לך שההצלחה נמצאת במקום אחר. הצלחתך היא להיות יהודי שומר תורה ומצוות. הצלחתך וגדולתך נמצאת בבית המדרש, בבית הכנסת, בבית שבו אתה מגדל ילדים, בשבתות ובימים טובים, בגמילות חסדים וקיום המצוות, בש"ס ובחומש ובספרי המוסר.

אין בעולם דבר טוב יותר מאשר להיות יהודי עובד ה' שמצליח ומשיג בעולם. זוהי הבכורה שלך! שם נמצאות כל ההזדמנויות שלנו, ואסור לנו לזלזל אפילו בחלק קטן מהן - ולא משנה עם איזה נזיד עדשים מנסים לפתות אותנו!

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

חיים של הזדמנויות

יעקב אבינו נבחר על פני עשיו משום שהוא ייקר והעריך את ההזדמנויות שניתנו לו, במקום לבוז להן. השבוע נרגיל את עצמנו ללכת בדרכיו של יעקב אבינו ולחטוף כמה שיותר הזדמנויות לעבוד את הקב"ה. בתור תזכורת, בכל יום, כאשר נתפלל תפילת עמידה, נעצור בלי נדר לרגע אחד לפני המילים "אלקי יעקב", ונזכיר לעצמנו שאנחנו אומרים כך, ולא "אלקי עשיו", משום שיעקב הוא זה ששש על ההזדמנויות שניתנו לו. נקבל על עצמנו לחטוף על הזדמנות בעבודת ה' שתיקרה בדרכנו, ונתבונן האם מאז התפילה הקודמת, היו הזדמנויות שהחמצנו.

שאלות ותשובות

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאל אביך וימדך זקניך ויאמרו לך

שאלה:

האם זה מתאים שבחור ילך ל'הופעה' (קונצרט)?

תשובה:

תלוי איזה סוג הופעה. אם זו הופעה שמתקיימת בישיבה עבור בני ישיבה, אזי במקרים מסוימים התשובה היא שכן, זה מתאים. בפורים זה בוודאי מתאים; כך גם באירועים נוספים. אולם בכל הנוגע להופעה שנערכת לקהל הרחב, מזה אני מסתייג. שכן לפעמים במופעים הללו, ה'חרדיים' כביכול, קיימת אווירה בלתי ראויה. יש שם הרבה תערובת וליצנות, ובמידה רבה המקום נראה כמו מופע 'רוק' לכל דבר. ולכן, הרעיון של להתאסף יחד רק כדי לשמוע שירה, אינו תואם את רוח התורה.

לא הייתי אומר שזה אסור, אבל אין זה דרכו של עם ה' להתאסף יחד למטרת שירה וזמרה. כאשר שרים תוך כדי קיום מצוות, זה כבר סיפור אחר - זוהי עבודת ה'. לשיר זמירות שבת, לשיר בשמחת בית השואבה או בשמחת יום טוב - זה משהו אחר. אבל להתאסף במיוחד באולם אירועים למטרת שירה, זו אינה דרך יהודית. זהו חיקוי של אומות העולם, ולכן אני לא כל כך מתלהב מזה.

מדור זה נתרם:

לזכות ולשמירה

רון בן חנה, מתן בן חנה